

mert tökéletesen lehetetlen megtartani szerkesztésünknek azon jellemet, mellyel eddig birt, az érsek' parancsainak megsértése nélkül, 's mi alacsonyságnak, 's méltatlanságnak tekintenők azok' kijátszását.

Két ut van előttünk : az első azonnal végsőkép alávetni magunkat; a' második, felsőbb ítéletet sürgetni.

A' közvetlen, teljes és elhatározó alávetés kívánóságainknak megfelelné. Tíz, tizenkét évi harc, mint a' mellyet vívtunk, olly ténynyel koronázva, melly ma minket ért, elegendő 's még inkább arra, hogy a' nyugalmat óhajtsuk. De ezen alávetést csak ugy nyilváníthatjuk, ha az Universtől tisztán politikai lapot csinálunk, vagy azt azonnal megszüntetjük.

Az Universt tisztán politikai lappá változtatni nem akarjuk; megszüntetni nem merjük.

Hogy tisztán politikai lap legyen belőle, szenvedély, érdek 's a' társadalom' életfeltételeinek nem tudása vagy nem ismerése kívántatik, mi nálunk egyformán hiányzik.

Ha vállalatunkat feladjuk, nem kellene birtunk azon meggyőződéssel, mellyel annyi évek alatt 's annyi kísértetek közepette föntartottuk magunkat; az általunk tisztelt hatalom által becsmértett eme' vállalatnak nem kellett volna dicséretet és felbátorítatni más szinte tiszteletreméltó tekintélyek által; hogy ne lett volna okunk hinni, nemcsak hogy jót eszközölt, mint az érsek ur is kegyesen mondja, hanem hogy többet is fog eszközölhetni.

Bizonyára semmi nem alkalmasabb eszköz megrendíteni bennünk mind azon gondolatokat, mint ezen ünnepélyes tény, melly bennünket ért. Mindazáltal azok nincsenek felfogatva. A' jelen korban a' folytonos harcok 's a' szellemeknek a' hit' minden igazságai 's az egyház' minden művei elleni közfelzudulásában, azt hiszszük, hogy hasznos és szükséges, miszerint a' világiak is vegyenek részt a' védelemben, 's használják a' napi sajtó' hatalmas fegyvereit, melyeket csak ők forgathatnak.

E' tekintetből, mellyet csak megérintünk, 's egyebeknél fogva, mellyeket itten felleplezni hasztalan volna, ügyünket és védelmünket a' szentséges pápa' ítélőszéke elébe visszük fel.

Mindazáltal eme' hivatkozás a' főpásztor' ítéletére nem akadályoztat bennünket abban, hogy magunkat ideiglenesen az érsek' akaratához szabjuk. Mi nem fogjuk érinteni a' kérdéseket, mellyeknek tárgyalását megtiltja; 's mindent el fogunk kerülni őszintén, mi neki talán nem tetszhetnék, mig Roma határozni fog.

A' mint a' szent-szék' akaratja tudomásunkra jövend, mi alávetjük magunkat, bárminő legyen is az, halasztás, akadék, utógondolat nélkül; szerencsés-

seknek tartandjuk magunkat, ha igazunk volt, és nem csalódtunk; ha pedig hibáztunk, magunk fogjuk hibáinkat elismerni és kárhozhatni. *)

Adatok a' szent-ferenczrendiek' történetéhez honunkban.

X.

Kis-martoni kolostor, szent Mihály főangyalhoz.

Ez a' győri püspökség- és Soprony vármegyében fekszik. XXIII. János pápának a' constantiai zsinatban 1414. évben kelt: „Dilectos Filios Guardianum et Fratres Domus Minorum in castro Kuss Martonalis Schustach (Eisenstadt) Jaurin. Dioec. constitutos, etc.“ brevije szerint, mellyben teljes bucsut enged az emlitett ház' templomában ajtataskodó, és annak mentől hamarábbi fölépítésére segedelmet nyújtó hiveknek, 1414-ben már létezett. 1529-ben a' Bécs ellen törekvő Soliman' prédájává esett, 's rommá alacsonyított. 1532-ben a' vallási villongások és az osztrák földről ideszorult Luther Márton' követői száműztek lakunk' romjaiból. A' várkapitányság az elpusztult kolostort illető javakért évenként 50 forintot fizetett a' posonyi kolostornak.

Mostani kolostorunk a' lackenbachi várban, a' Bethlen Gábor' hatalmas seregei által 1620-ban körülvett és veszélyben forgott gróf Eszterházy Miklós, kit sz. Mihály főangyal' napján az isteni gondviselés szállította császári seregek a' vértzomjazó körmök közül kiszabadítottak, tett fogadásának beváltása *) által emelkedett. Az 1621-ben Nicolsburgban kötött béke után 1625-ben nádorrá nevezetvén, Isten' dicsőségére és a' Kis-Marton környékében szorult körü catholicismus' terjesztésére, Istennek adott szava szerint, bizonyos régi kolostor' széjjelhányt romjainak helyén kolostort, sz. Mihály főangyal' tiszteletére pedig templomot emelt, mellyhez szüz Mária angyalok' királynéja- és szent Józsefről czimzett sirboltokat csatolt; 's mellyet öt év alatt bevégezvén, 1630. novemberhó' 9-dik napján, fényes vendégkoszorutól környezve, rendünknek ünnepélyesen által is adott. Az ezen évi személyzet következő: Kopcsányi Bo-

*) Ezek a' parisi érsek és a' „L'Univers“ között fönforgó ügyre vonatkozó acták. Ő szentsége' ítélete következeni fog. Mi ezt feszülten várjuk, meg lévén győződve, miszerint az, az összes kath. journalistikának szabályul szolgáló, mellyhez lelkesen ragaszkodni, részünkről mi soha el nem mulasztandjuk. Szerk.

*) Literae fundationales.

naventura atya, elnök és udvari magyar szónok, ki a' beigtatási ünnepen magyar nyelven remek beszédet tartott. Nitrayi János és Huber Márton atya, német szónok, és két laicus frater. A' beigtatási ünnepély' alkalmával Zsenneyi István, győri püspök egyszersmind a' templomot is fölszentelte.

Az alapító' várakozásának megfelelni törekvő atyák Isten' kegyelméből, kinek egyedül dicséret, tisztelet és dicsőség, Kis-Mártont környékével együtt Luther' vallásától annyira kitisztították, hogy Kis-Mártonban még szolgál sem találtatott, ki katolikus nem lett volna. Ezen iparukat méltányolva az alapító, a' főoltár elé lámpát, és a' klastrom' részére hust és fát alapítványozott, 's erre 1645-ben sept. 11-én a' boldogabb életbe költözött, és a' nagyszombati jezsuiták' templomába, mellyet épített, és sok adománynyal gazdagított, eltemettetett. Fia Pál 1681. junius' 13-dik napján nádorrá választatván, a' boldogult atyjától tett alapítványt megnagyobbította, a' szüz Máriáról czimzett sirboltot családi temetkezésre választotta, maga számára simított és fényzett veres márványból nyughelyet készített, üres óráiban kedveltjeivel e' siresarnokot meglátogatta, 's a' kor' szokását követvén pohárbort köszöntött barátira, mondván: „Isthic ego in pace dormiam, et requiescam“; és égre tüzvén szemeit folytatá: „Requiem aeternam dona Domine, et lux perpetua luceat mihi!“ Az ajtatos herczeg első kívánt a' választott helyre jutni, azonban feddhetetlen életü és csuda erényü, tündérszép neje Ursula, egy szobaleány' irigységének áldozatja, megelőzte őt 1682. martiushó' 31-én, életének 39-dik évében, kinek teste 9 év mulva teljes épségben találtatott, és mai napig rothatlanul áll, 's drágán öltözve szemlélhető. Az istenfélő, alapos hitü herczeg elfelejthetlen élettársát következő versekkel örökitette:

Principis Esztorász Pauli castissima conjux
Ursula, flos hic stat, vivit at illa Deo.
Vitae incorruptae corpus corrumpere nequit
Mors, animam cujus servat in axe Deus.
Chare viator ave, et mecum mirare sepultam
Stantem, quam nunquam contigit esse ream.
Scilicet hanc monstrant virtutis praemia laudem,
Et post mortem etiam vita perennis erit.
Stat, quae non cecidit, dum vixit, labe maligna,
Aeternumque stabit coelica sceptrum tenens.
Hoc posuit moestus consorti Lemma maritus,
Ac requiem sanctam corde precatur Ei.

A' herczegnő' halála után a' herczeg' keseredett szive csak imában, és jó cselekedetek' gyakorlatában lelő örömet, várván várta a' percet, mellyben teremőjének, és kegyes birájának számolandhat; 1713-dik évi martiushó' 26-kán a' mint buzgón élt, olly ajtatosan meg is halt, az annyiszor látogatott helyre temettetvén. Siresarnokát többi közt emez, még élté-

ben készített 's tántorithatlan vallását jellemző versek ékesítik:

Hoc jacet Esztorász Paulus Palatinus et idem
Imperii Princeps, conditus in tumulo:
Qui postquam pace et bello sudavit et alsit,
Quaesivit hanc requiem corporis ecce sui.
Peccatricem animam commendans Omnipotenti,
Sperat in aeternum vivere in axe Dei;
Auxiliante DEI chara genitrice Maria,
In qua post JESUM spes sua tota fuit.
Quod si quae Cordis pietas est in Te viator
Dic requiem: Numen quod Tibi retribuatur.

A' siresarnoki boltozat' közepén egy gömbölyü táblán ezek olvashatók:

DILeCta HVngarIa IaM VaLe
PaVLI aVteM PaLatInI reCorDare.

A' siresarnok fölött, hol az atyák, kik a' kitűzött napokban halotti zsolosmát mondani, és szent miséket olvasni tartoznak, örködnek, az alapítványozó levél' értelme szerint, van meglehetőes nagyságu kápolna, karzattal, a' főméltóságu herczeg' imahe-lyével ellátva, 's falai' üregeiben a' herczegi család' Istenben boldogult tagjainak jól eltalált képei helyezvék.

1809-ben juliushó' 22-én délután 2 óraker 3000 francia foglalván el a' várt és a' várost, kolostorunk minden nyomorban osztozott, 11 egyént tartott, kiknek díjazása az élelmezésen kívül 676 forintra rug. A' templom és kolostor' padlásán lévő börtönökben elkövetett rakonzátlanságokat nemtele- nebbeknek tartom, semhogy elősorolhassam. 1810. april' 7-én főmélt. Miklós herczeg konyhakertünket csurgó kuttal méltóztatott diszesíteni. 1824. aug. 23-kán Emerik József' telkét ő herczegsége megvette, 's így 2647 frt költséggel a' kolostor' udvarát 29 □ öllel nagyobbította. Éljen az ajtatos és kegyes herczegi család az anyaszentegyháznak, hazának és mély tiszteletünk, forró imánk' tárgyául soknál több évekig! A' kolostor' 13 egyénből álló személyzete közül 1 német, 1 magyar szónok; az hon működik, midőn ez a' magyar ajku plebániákban egész éven át foglalatoskodik. A' többi az alapított zsolosmákat végzi, és a' hires kalváriát látogató néptömeg' gyónásait hallgatja; végre 5 laicus frater. A' kolostorhoz tartozik egy állandó káplánság is.

Nyilt levelezés.

Bécs, sept. 17-én. A' bécsi „Humorist“, kinek feladata mindent, mi a' földhez tapadt mindennapiasságon felül emelkedik, 's az embert magasabb eredete- és rendeltetésére figyelmeztetheti, az élczes guny' derével leforrázni, a' minap azon megjegyzéssel tudatá olvasóival, hogy a' bécsi érsekmegyei világi papság a' Stephaneumban szent gyakorlatokat tart, hogy Bécsben most különös